

KOMISJA ZAGRANICZNA Z DN. 29.X.1919 r.

Obecni: p.Paderewski, Skrzyński, przewodniczy p.St.Grabski.

P.PADEREWSKI: zdaje sprawozdanie z ogólnej sytuacji w polityce zagranicznej. Przypomina klauzulę traktatu, która nie pozwala nam zawierać przymierzy bez porozumienia z mocarstwami Entente'y.

- Konstatuje, że opinia angielska co do sytuacji na Wschodzie dzieli się na: nieliczny odłam przeciwny wojnie i interwencji i drugi niemal powszechny, domagający się rychłego załatwienia sprawy przez restytucję Rosji.

- Na radzie Pięciu stawiano delegatom pytanie: czy rząd polski zgodzi się użyć swej armji dla usunięcia v.d.Golza? p.Paderewski zapytał: na jakich warunkach? i żądał: zabezpieczenia granic za chodnich, zaopatrzenie wojska /tabor/ - przyjęto, ale rzecz okazała się niemożliwa /co do zabezpieczenia granic zach./

- Sprawa Galicji Wsch. - nierozstrzygnięta Zwrot pomyślny. Dzielnie pomagali pp:Dąbski, Skarbek, i Loewenherz /szczególniej Dąbski/.

-/P.Paderewski szeroko opisuje szczegóły narad w Paryżu w tej sprawie - jak Foch zastępca Wilsona żądał przyłączenia Gal.Wsch.do Polski.-Lloyd George był przeciw - opór Anglii podniecał innych w chęci postawienia na swoim; rezultat - zwłoka/.

KRESY WSCHODNIE - R O S J A .

Na Konferencji o Ukrainie mówić nie chcąc - niemanie /oparte na relacjach oficerów/ że lud tam jest za Denikinem - Denikin na ustach w wszystkich, możliwość rekonstrukcji Rosji, będziemy musieli mówić z Rosją. Z kim w niej? dotąd nie wiadomo. P.Paderewski obszerniej występuje przeciw polityce uczucia, nie wolno poddawać się sentymentowi.

Na pytanie co do granicy wschodniej, którą przyznać mogła nam konferencja - odpowiedź: Grodno - Brześć. W razie niezadowolenia, ewentualność bez pośredniego układu z nową Rosją. Na to odpowiedź Paderewskiego: Granice Grodno-Brześć nie do przyjęcia, zbyt dużo krwi popłynęło i zbyt wielu poza tą linią Polaków, którzy zgłosili chęć należenia do Polski.

W odpowiedzi p.Paderewkiemu p. Dąbski wygłosił dłuższe przemówienie, w którym streścił pogląd PPS na sprawę wojny i polityki wschodniej - /w przeciwstawieniu do poglądu prezentowanego w Komisji jaknajjaskrawiej przez ks.Lutosławskiego, przemawiającego w imieniu NLD/: Polska jako ośrodek dla ludów wyjarzmionych z Rosji, od Finlandji po Ukrainę; wypierać Rosjan zasada wolności i uznania woli ludności; stosunek Polski z ludami w unja, czy sojusz ścisły, czy konwencje militarne - To nie utopja, pomimo, że szanse Ukrainy na Zachodzie upadły. Dziś liczą tam na Judenicza, a właściwie interes Anglii jest w tem, by pód osłoną sytuacji załatwić sprawę w Persji, nad Baltykiem. Nie jest w naszym interesie granica granica bezpośrednia z Rosją Ukraina ma warunki rozwoju i powstanie jako państwo narodowe, nie możemy być przeciw niej. Cel polityczny: zróżniczkowanie na szk naszej granicy - a niejednolite koło, opasujące nas.

St.GRABSKI

zajmuje stanowisko przeciwne. Granica z Rosją niegroźna; bezpieczeństwo opierać na własnych siłach. Ukraina pójdzie raczej z Rosją przeciw nam. Nie odstępować nic z ziemi, które posiadać można dla niepewnych sojuszków.

p. ROSSET dowodzi, że Ukraina to nie naród. Ententa nie może się zgodzić na rozbitcie Rosji, więc musimy odstąpić od tego. Rosja zrozumie, że parcie na zachód jest jej zgoda i nie będzie pchała się do Wilna i Lwowa, a Ukraina się o Lwów upomni. Nie tamować sobie drogi do Rosji dla względów handlowych. Co do Litwy etnograficznej desinteresement, a nie ksją ziem polskich Litwy i Białorusi. Białoruś nie chce samodzielności, dać jej autonomję przy nas.

P. PADEREWSKI w dłuższych wywodach polemizuje z p. DASZYNSKIM. Idee piękne, ale niepraktyczne nie możemy tak działać, bo krepują nas warunki traktatu. Deficyt wojenny wynagradza wartość zdobyczy. Zadać ukończenia wojny /wobec zobowiązań traktatu/ nie możemy. Republiki Estońska i Łotewska chciały porozumiewać się z bolszewikami, cofnęły się nie chcąc tego czynić bez zgody Entente'y. Ukrainy Ententa nie uzna.

- Odbudowanie Rosji jest potrzebą i żądaniem wszystkich narodów a więc i myśmy to uznać musieli.

- Rozejm z Petłurą był przedwczesny, ale dał pewne korzyści - nie zabezpieczył naszych blizkich, których mordowano. Ukraińcy - to dzicz. Nie możemy narzucić konferencji zasady powstawania państw narodowych, bo stanęlibyśmy w konflikcie z wielkimi mocarstwami, posiadającymi wewnątrz sprawy narodowościowe. W małych narodach nie tylko pragnienie wolności, ale megalomanja.

- Anglja mówi: mamy zobowiązania wobec aliantów Rosji, które po jej odbudowie będą obowiązywać - możemy stanąć tylko na gruncie Polski etnograficznej i granic przyznanych nam przez Rosję 1917 r. /Grodno-Brześć/ - mówcie z nową Rosją, smy będziemy gwarantować wasz układ.

- Niemożność mówienia z tymi, których ententa nie uznaje. Potrzeba wysłania poważnego przedstawiciela do Rosji, do Denikina, dotąd zarzucano nam, że wysyłaliśmy niedość ważne osobistości.

P. Paderewski zwraca się o opinię do Komisji Zagran. i wojskowej. - radzi wysłuchać opinji Pana Naczelnika Państwa, poczem należy wystąpić na Sejmie z rezolucją możliwą do przyjęcia z punktu widzenia traktatu.

KLUB PSL /p. Rataj/ oświadcza, iż nie powziął dotąd decyzji w tej sprawie - również

p. SKULSKI oświadcza to w imieniu zjednoczenia lud.

- Ustalenie stanowiska Komisji nastąpi dopiero po relacji p. prezesa ministrów w plenum Sejmu.

p. MORACZEWSKI dowodzi, że odbudowa Rosji jest pogrzebaniem niepodległości Polski. Ententa potrzebuje przeciwwagi dla Niemiec - mogłaby stać się nią Polska - gdy polityka Zachodu idzie po linii odbudowy Rosji - nasze interesy odpadają. Nie możemy przyjąć żadnej z dwóch dróg proponowanych, ani granica Grodno-Brześć, ani pertraktacji z Rosji dzisiejszą Rosja jutra będzie rezultatem nowego przewrotu. Ewentualność zmiany rządu we Francji i w Anglji, a więc nie oglądać się na dzisiejsze wskazówki a zapewnić samodzielność dyplomacji polskiej. Zwraca uwagę na los 50 tys. internowanych jeńców ukraińskich.

- Po odroczeniu dalszego ciągu dyskusji do następnego posiedzenia p. Paderewski oświadczył: rząd nie chce konfliktu z Sejmem - pragnie większości. /nie wolno mi ustąpić, choć zdrowie mam nadwyrężone w trudach, chyba, że tego zażądacie/.

W sprawie apowizacji rząd dąży do uzgodnienia i gotów jest na kompromis.

-Exposé zapowiedziane na 30.X. zostało odłożone na wtorek 4.XI.

-Na posiedzeniu połączonych klubów PSL /"Wyzwolenie" i "Piast" / p.Dąbski zdawał sprawę z pobytu swego w Paryżu. Kładł nacisk na zupełnie fałszywą obsadę placówek dyplomatycznych, na panowanie arystokratycznych miernot, rozrzutność, niedołęstwo. Wniosek: winą jest grup ludowych, że dotąd zbyt mało wglądały w ten dział życia państwowego, p. D.bski stawia swoją kandydaturę na przew.Komisji Zagranicznej.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York